

Den gamle mester fornyer sig

Man lo højlydt, da Carl Th. Dreyers »Gertrud« havde premiere i Paris, men er der nu virkelig grund til at grine?

Dreyers tilbagevenden som instruktør blev kaldt håbløst »forældet«, der er nok snarere er holddepunkter for at betragte den som den gamle mesters søgen efter *fornyelse*.

»Gertrud«, der i aften havde danmarkspremiere i Dagmar, er et *eksperiment*, et forsøg på at lade to kunstarter, filmen og teatrets, mødes i en ny enhed, der ikke lader sig affærdige med det gamle skældsord »filmatiseret teater«.

Allerede af filmens fortekster fremgår det klart, hvad Dreyers intention har været. På grundlag af Hjalmar Söderbergs skuespil i fem akter har han villet tegne et autentisk *tidsbillede*, og det er denne bestræbelse for at bygge et sanddru billede op, som har bestemt filmens form. Havde man tænkt sig, at dette tidsbillede fra en svunden epoke skulle have været rekonstrueret med filmkunstens midler anno 1964 f. eks. i »den nye bølge«s facon?

Men det er lige så klart, at »Gertrud« må føles fremmedartet, indtil man er kommet et stykke ind i den og f. eks. har gjort sig fortrolig med, at personerne fører samtaler med hinanden med ansigtet vendt ud mod publikum som på en scene og får vænnet sig til den bevidst stillestående stil med tid til dvælen ved Henning Bendtsens fremragende fotografering.

Dreyer fastholder denne stil så konsekvent, at man efterhånden iødfanges af filmens atmosfære — så enkelt og blændende godt er det gjort. »Gertrud« er beretningen om en omsværmet kvinde, der nægter at gå på kompromis i sit kærlighedsforhold til de mænd, der krydser hendes vej fordi hun føler, at hun ikke kan være *alt* for dem. Først skilles hun fra den senere så berømte digter (Ebbe Rode), da hun på hans skrivebord finder denne sentens nedkradset: *Kvindens kærlighed og mandens værk — de to er fjender fra begyndelsen!* — så glider hun ind i et erotisk bestemt ægteskab med digterens ungdomsven, advokat Kanning (Bendt Rothe) der nok får hende til at føle kødets lyst, men også sjælens ubodelige ensomhed, opslugt som han er af politisk karrierestræb — og til sidst skuffes hun af den unge komponist, der under et sold præler med hende blot som en *nv. rig* erobring, og som hun også må bryde med, fordi hun bliver klar over, at han ikke vil give afkald på sin »frihed«.

Der er i Dreyers opfattelse af »Gertrud«, og som hovderollen spilles af Nina Pens Rode, megen fin forståelse for kvindens stilling i et samfund, hvor hun er reduceret til prydenstand og nydelsesobjekt, men man kunne nok have ønsket større udstråling af den *intelligens*, der dog er en drivfjeder i hendes frigørelsesforsøg fra de herskende fordomme.

Man har kaldt »Gertrud« en 75-

årigs gribende bekendelse til kærligheden, som ingen vil have fuldt ud, og ensomheden, som er den forsmåede eller ringeagtede kærligheds pris. Men er den ikke langt snarere en *afromantisering* af myten om den absolutte kærlighed, der på forhånd er dømt til at strandepå realiteternes skær?

Dreyer har — som altid — sympati med kvinder, der *lider*, men han er her objektiv nok til samtidig at vise, at Gertruds senere demonstrerede ensomhed — i en tilfaldt slutning, man godt kunne have været foruden — til en vis grad er den pris, hun må betale for de helt uopfyldelige »ideale krav«, hun så stolt stiller til skue.

Og Dreyer har også villet give de hårdhuede, succesjagende mænd et sundt stik i samvittigheden for, hvordan de hensynsløst lader kvinderne betale for sig. Samtidig med at fremvise et bundet tidsbillede, rummer »Gertrud« alt-

så en problematik, der griber ind i den helt aktuelle »kønsdebat«. »Gertrud« viser os en Dreyer, der er mindre socialt »reaktionær«, end det har været sædvanen at betragte ham.

Og for til slut at vende tilbage til påstanden om hans forældede form.

Er den tid mon ikke ved at være forbi, da filmen krampagtigt måtte kæmpe for at demonstrere sit eget særpræg i forhold til andre kunstarter? Tænk f. eks. på »den nye roman«s indflydelse på »den nye film«.

For mig at se har Dreyer, den store instruktørpersonlighed, der tilsyneladende går »imod strømmen«, med sin bestræbelse for at sammensmelte film og teater, og altså lade to forskellige kunstarter træde i et gensidigt inspirationsforhold, netop vist, at han er i pagt med en af tidens positive tendenser!

ERIC D.